

Studiul chopperelor de putere individuale

Chopperele de putere au rolul de a modifica valoarea medie a tensiunii aplicate unei sarcini, alimentarea circuitului fiind constituită de o sursă de curent continuu de tensiune.

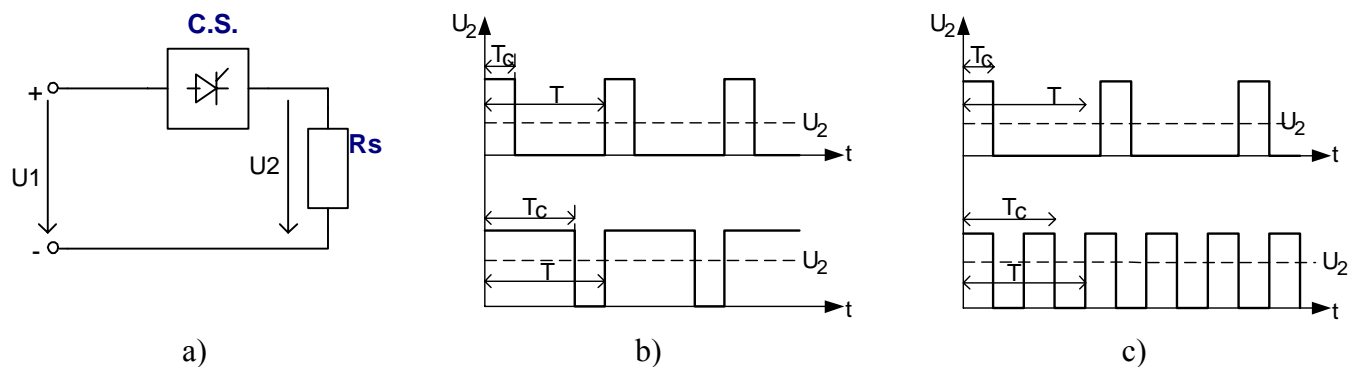

Fig. 1

În fig 1a) este reprezentată schema de principiu a unui chopper de putere, a cărui element esențial îl constituie contactorul static C.S. echipat cu un tiristor. Rolul său este de a întrerupe periodic tensiunea aplicată sarcinii. În fig. 1b) este arătat modul său de întrerupere în care perioada T rămâne constantă și modifică durata de menținere T_c a tensiunii de sarcină. În fig. 1c) se menține constantă durata conectării tensiunii la sarcină și se modifică perioada de comutare.

Prin U_2 s-a notat tensiunea medie pe sarcină. Referindu-ne la fig. 1b) și 1c), valoarea medie a tensiunii va fi:

$$U_2 = \frac{1}{T} \int_0^{T_c} u_2(t) dt = \frac{T_c}{T} U_1 = K U_1$$

Mărimea $K=T_c/T$ se numește factorul de comandă al chopperului.

Chopper de putere individual cu stingere automată

În fig. 2 este reprezentat chopperul cu stingere automată, iar în fig. 3 sunt redată formele de undă ale celor mai importante mărimi care intervin în funcționare.

La punerea sub tensiune a montajului, condensatorul C se va încărca prin rezistorul R_s și L la tensiunea U_1 , cu polaritatea indicată în figură. În momentul t_1 (fig.3) se comandă să conducă tiristorul. Tensiunea U_1 va fi aplicată sarcinii, iar condensatoru C se va descărca rezonant prin L și tiristor, apoi curentul său se va anula schimbându-și sensul și continuând să circule pe seama energiei înmagazinate în L . În această situație curentul prin tiristor, datorită circuitului LC , se va opune curentului furnizat de sursa U_1 . În momentul t_2 curentul total prin tiristor devine nul și acesta se blochează. În continuare, datorită valorii mari a rezistenței R_s , condensatorul se va încărca amortizat la tensiunea U_1 și la momentul $t=t_3$, $I_c=0$. Dacă la t_4 tiristorul este comandat din nou să conducă, procesele care au loc în chopper se vor repeta.

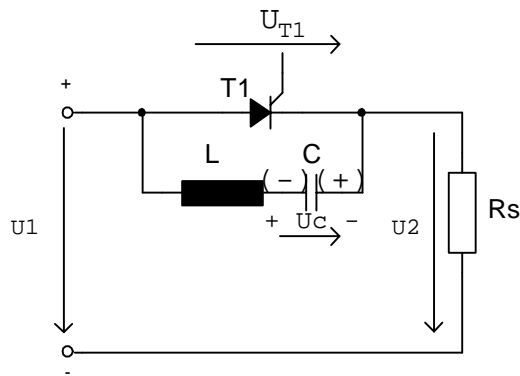

Fig.2

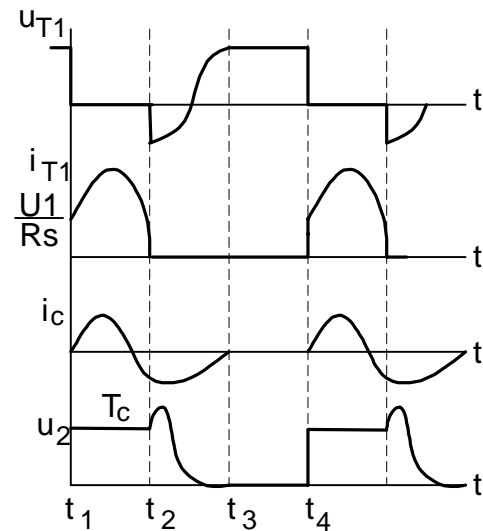

Fig.3

Din momentul intrării în conducție a tiristorului curentul prin condensator va fi dată de relația:

$$i_c = U_1 \sqrt{\frac{C}{L}} \sin \omega_0 t, \quad \omega_0 = \frac{1}{\sqrt{LC}}$$

Pentru determinarea duratei de conducție a tiristorului se pune condiția de anulare a curentului total prin tiristor. Astfel:

$$\frac{U_1}{R_s} + U_1 \sqrt{\frac{C}{L}} \sin \omega_0 T_c = 0$$

$$T_c = \sqrt{LC} \arcsin\left(-\frac{\sqrt{\frac{L}{C}}}{R_s}\right)$$

După cum se observă în fig. 3 curentul prin sarcină se menține și după blocarea tiristorului, datorită încărcării condensatorului.

Acest tip de chopper are performanțe reduse și se utilizează numai pentru puteri mici.

Singura posibilitate de reglare a valorii medii a tensiunii la bornele sarcinii o constituie variația perioadei impulsurilor de comandă a tiristorului.

Chopper de putere individual cu stingere forțată

Spre deosebire de montajul anterior la care stingerea tiristorului se face automat, prin însăși funcționarea sa, în cazul chopperului cu stingere forțată se mai utilizează un tiristor auxiliar, care are rolul de a asigura stingerea tiristorului principal, ce întrerupe tensiunea la bornele sarcinii.

În figura 4 este arătată schema chopperului, iar în fig 5, formele de undă ale mărimilor care intervin în funcționarea montajului.

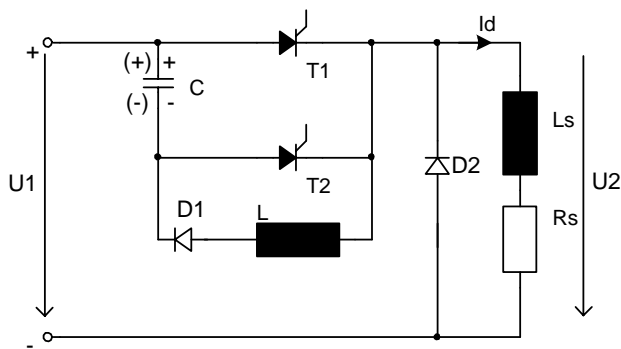

Fig.4

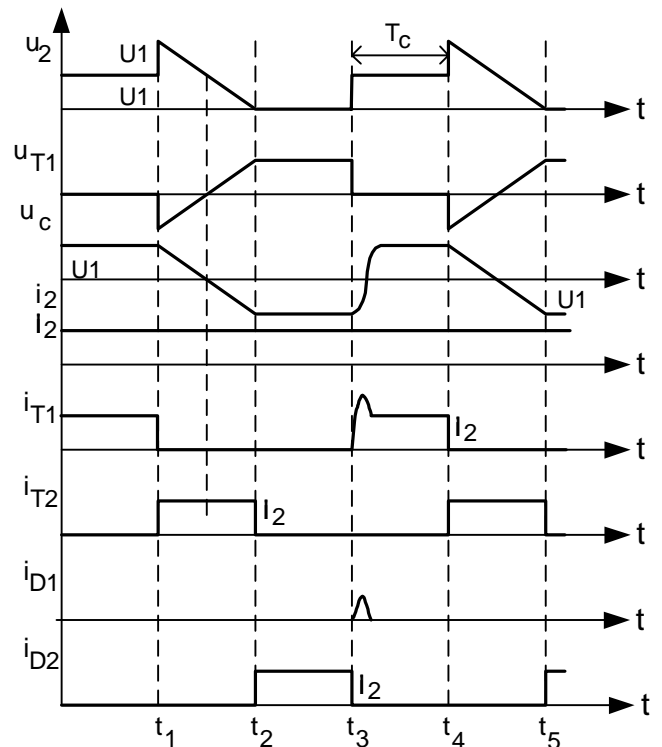

Fig. 5

Pentru explicarea funcționării se presupune că L_s este de valoare suficient de mare astfel încât $\tau = L_s/R_s \gg T$ și curentul prin sarcină i_2 , va fi constant.

Dacă se comandă să conducă tiristorul T_2 , condensatorul C se va încărca la tensiunea U_1 prin T_2 , L_s , R_s , cu polaritatea indicată în figură. La comanda tiristorului T_1 , tensiunea U_1 se va aplica sarcinii și condensatorul C se va descărca rezonant prin T_1 , L și D_1 , apoi pe seama energiei înmagazinată în L se va menține circulația curentului prin C acesta încărcându-se cu polaritatea indicată în paranteze. După anularea curentului prin C , un nou schimb de energie nu este posibil datorită diodei D_1 . În continuare procesele care au loc se pot urmări în fig. 5.

La $t=t_1$ se comandă să conducă tiristorul de stingere T_2 și tensiunea sa va polariza invers tiristorul T_1 pe care îl va bloca. În primul moment, datorită polarității tensiunii la bornele condensatorului, pe sarcină va apărea tensiunea $2U_1$. Apoi, după blocarea tiristorului T_1 , condensatorul se va descărca și reîncărca cu polaritatea figurată fără paranteze prin L_s și R_s , deci la un curent constant. Tensiunea la bornele sale va varia după relația:

$$u_c = U_1 - \frac{1}{C} \int_0^t I_2 dt = U_1 - \frac{I_2 t}{C}$$

În momentul t_3 condensatorul s-a încărcat și curentul prin T_2 devenind nul acesta se va bloca. Curentul prin sarcină se va menține totuși datorită inductanței L_s care va deschide D_2 . Timpul de polarizare inversă a tiristorului T_1 va fi dictat de durata până la anularea tensiunii la bornele lui C , 2deci:

$$t_i = t_2 - t_1 = \frac{CU_1}{I_2}$$

Se constată că o dată cu creșterea curentului prin sarcină scade t_i , deci apare pericolul ca tiristorul T_1 să nu poată fi blocat și să conducă în permanență.

La $t=t_4$ se comandă tiristorul T_1 și procesele se vor repeta.

Dacă durata T_c este mai mare în raport cu perioada T , tensiunea medie la bornele sarcinii va fi:

$$U_2 = \frac{1}{T} \int_0^{T_c} u_2 dt = \frac{T_c}{T} U_1 = K U_1$$

La acest tip de chopper variația tensiunii medii la bornele sarcinii se modifică menținându-se constantă perioada impulsurilor aplicate tiristoarelor și schimbând durata dintre impulsurile de comandă aplicate tiristorului T_2 .

Schema electronică pentru obținerea impulsurilor de comandă a tiristoarelor T_1 și T_2

S-a conceput o schemă electronică care să permită atât comanda chopperului din figura 2 și figura 4.

Schema este redată în fig 6. Ea cuprinde formatorul de impulsuri F.I. la intrarea căruia se aplică semnalul de la un generator R.C., furnizând la ieșire semnale dreptunghiulare.

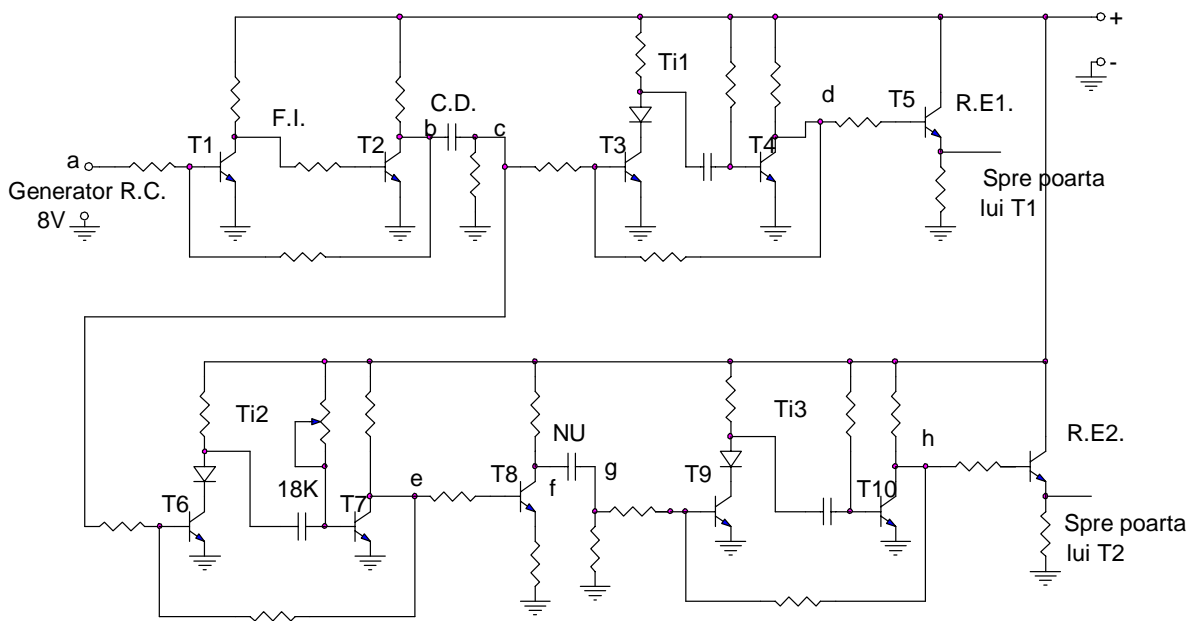

Fig. 6

Aceste semnale sunt diferențiate de circuitul C.D. li se aplică elementului de temporizare T_{j1} care furnizează la ieșirea sa, deci la ieșirea repetorului pe emitor RE_1 , impulsuri dreptunghiulare de comandă a tiristorului T_1 .

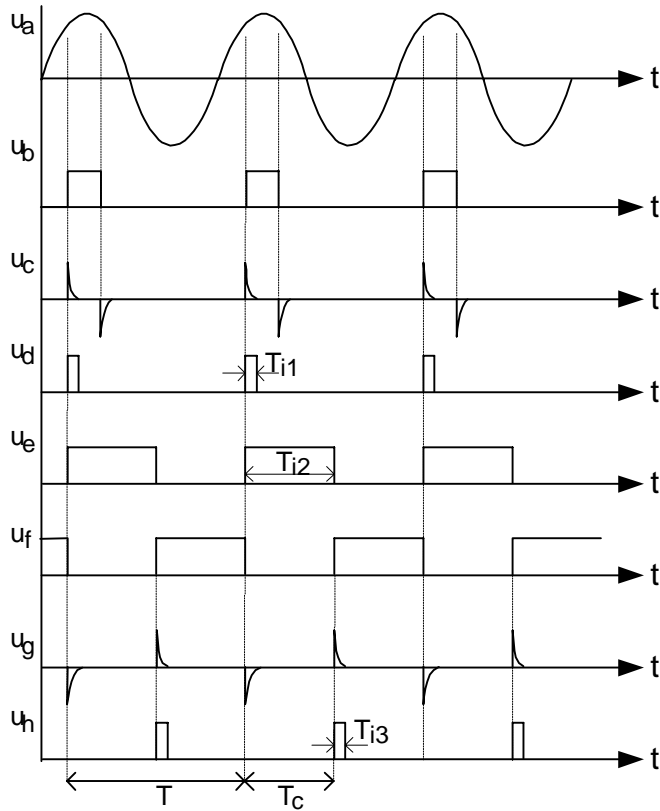

Fig. 7

Pe de altă parte, impulsurile diferențiate se aplică elementului T_{i2} la ieșirea căruia se obțin impulsurile dreptunghiulare de durată care se poate modifica prin potențiometrul de 18K. În continuare impulsurile sunt negate de circuitul NU, sunt diferențiate și atacă apoi etajul de temporizare T_{i3} la ieșirea căruia se obțin, ca și la etajul RE_2 , impulsuri dreptunghiulare pentru comanda tiristorului T_2 . Pentru o mai comodă înțelegere a funcționării montajului, în fig7 s-au reprezentat formele de undă ale tensiunilor reprezentative din fig 6. se observă că durata de menținere a tensiunii la bornele sarcinii, T_c , se reglează din potențiometrul de 18K

Încercări experimentale

1. Se studiază funcționarea celor două choppere prezentate în referat
2. Se alimentează schema circuitului de comandă a tiristorului cu 10V, aplicându-se la intrarea acestuia o tensiune sinusoidală de 8V, 50Hz. Apoi se oscilografiază semnalele obținute la ieșirile P1, P2, în ultimul caz acționându-se potențiometrul de reglaj.
3. Se realizează schema chopperului din fig 2 și se ridică caracteristica curentului de sarcină funcție de frecvența generatorului RC ($f=20...70\text{Hz}$).
4. La diverse frecvențe se oscilografiază tensiunea pe tiristorul T_1 și tensiunea la bornele sarcinii.
5. Se realizează schema chopperului din fig 4 și se ridică caracteristica curentului de sarcină funcție de valoarea rezistenței potențiometrului de 18K. Frecvența generatorului RC se alege în acest caz cea mai mică posibilă.
6. Se oscilografiază la acest tip de chopper tensiunile T_1 , T_2 și la bornele sarcinii.